इलेक्ट्रॉनिकी एवं सूचना प्रौद्योगिकी मंत्रालय
MINISTRY OF ELECTRONICS AND INFORMATION TECHNOLOGY
सत्यमेव जयते

certin
Enhancing Cyber Security in India

ISEA Information Security Education & Awareness

Digital India
Power To Empower

साइबर स्वच्छता केन्द्र
CYBER SWACHHTA KENDRA
Botnet Cleaning and Malware Analysis Centre

AI সজাগতা গাইড

চাইবাৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাৰ সংস্কৃতি গঢ়ি তোলক

#চাইবাৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাআমাৰ সংস্কৃতি

ৰাষ্ট্ৰীয় চাইবাৰ সুৰক্ষা সজাগতা মাহ (অক্টোবৰ ২০২৬)

প্ৰকাশক

ভাৰতীয় কম্পিউটাৰ জৰুৰীকালীন সঁহাৰি দল

আমাক অনুসৰণ কৰক :

@IndianCERT

@cert_india

বিষয়বস্তুৰ তালিকা

প্রস্তাৱনা ৩

AI-বর্ধিত ফিছিং আৰু ছ'চিয়েল ইঞ্জিনিয়াৰিং ৪

ভয়েচ আৰু ভিডিঅ' deepfakes (vishing) ৫

AI-সহায়ক মেলৱেৰ আৰু স্বয়ংক্রিয় আক্রমণ ৬

ভুৱা ৱেবছাইট আৰু পৰিচয় চুৰি ৭

ৰঙা পতাকা পৰীক্ষা তালিকা ৮

অনলাইন সু�ৰক্ষা ৯

ডিভাইচৰ সুৰক্ষা ১০

দায়িত্বশীলভাৱে AI ব্যৱহাৰ কৰক ১১

বিশ্বাসযোগ্য এপসমূহ বাছক ১২

চাইবাৰ সুৰক্ষাৰ কাণ্ডৰ বিষয়ে CERT-In লৈ ৰিপৰ্ট কৰক ১৩

প্ৰস্তাৱনা

কৃত্ৰিম বুদ্ধিমত্তাই (AI) আমাৰ জীৱন-যাপন, কাম কৰা আৰু যোগাযোগৰ ধৰণক ৰূপান্তৰিত কৰিছে। ই উদ্ভাৱন সক্ষম কৰে, উৎপাদনশীলতা উন্নত কৰে, আৰু বিভিন্ন খণ্ডৰ জটিল সমস্যা সমাধানত সহায় কৰে। কিন্তু একে প্ৰযুক্তিৰ অপব্যৱহাৰ কৰি ভাবুকি অভিনেতাসকলেও অধিক উন্নত আৰু পতিয়ন যোগ্য চাইবাৰ ভাবুকি সৃষ্টি কৰিছে।

AI এ ডিজিটেল ভাবুকি চিনাক্ত কৰাটো অধিক কঠিন কৰি তুলিছে কাৰণ আক্ৰমণকাৰীয়ে এতিয়া অতি বাস্তৱসন্মত ইমেইল, বার্তা, অডিঅ', ভিডিঅ', আৰু ৱেবছাইট সৃষ্টি কৰিব পাৰে। পৰম্পৰাগত সতর্কবাণী চিন, যেনে দুর্বল ব্যাকৰণ, অস্বাভাৱিক ফর্মেটিং, বা স্পষ্ট ভুল, আৰু নির্ভৰযোগ্য সূচক নহ'বও পাৰে। পৰীক্ষণ আৰু দায়িত্বশীল ডিজিটেল পদ্ধতি পূর্বতকৈ অধিক গুৰুত্বপূর্ণ হৈ পৰিছে।

আমি প্ৰতিদিনে ব্যৱহাৰ কৰা AI সঁজুলি আৰু স্মার্ট ডিভাইচসমূহে সাৱধানে ব্যৱহাৰ নকৰিলে নতুন গোপনীয়তা আৰু সু�ৰক্ষাৰ বিপদৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। অবিশ্বাস্য AI এপ্লিকেচনসমূহৰ সৈতে ব্যক্তিগত বা গোপনীয় তথ্য অংশীদাৰী কৰা, অপ্ৰয়োজনীয় অনুমতি প্ৰদান কৰা, বা সত্যাপন অবিহনে AI সৃষ্টি কৰা তথ্যৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰাটোৱে ব্যক্তি আৰু সংস্থাসমূহক সুৰক্ষাৰ বিপদৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে।

ভাৰতীয় কম্পিউটাৰ জৰুৰীকালীন সঁহাৰি দলে (CERT-In) “AI চাইবাৰ সজাগতা” বিষয়ক এই পুস্তিকাখন কেৱল চাইবাৰ সুৰক্ষা পেছাদাৰীসকলৰ বাবেই নহয়, দৈনন্দিন নাগৰিক, কর্মচাৰী, আৰু ডিজিটেল ব্যৱহাৰকাৰীৰ বাবে ডিজাইন কৰা হৈছে। ই AI এ ডিজিটেল ভাবুকিৰ পৰিৱেশ কেনেকৈ সলনি কৰিছে সেই বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰে আৰু ব্যক্তিগত তথ্য, ডিভাইচ, আৰু অনলাইন পৰিচয় সুৰক্ষিত কৰিবলৈ সকলোৱে অনুসৰণ কৰিব পৰা সহজ, ব্যৱহাৰিক পদক্ষেপসমূহ প্ৰদান কৰে।

AI-এনহান্সড ফিচিং আৰু ছ'চিয়েল ইঞ্জিনিয়াৰিং

ই কেনেকৈ কাম কৰে ?

ভাবুকি অভিনেতাসকলে এতিয়া বাস্তৱ আৰু ভুলমুক্ত দেখা ইমেইল আৰু টেক্সট প্ৰেৰণ কৰে। বার্তাসমূহক ব্যক্তিগত অনুভৱ কৰিবলৈ তেওঁলোকে আপোনাৰ বিষয়ে বিৱৰণ, যেনে আপোনাৰ চাকৰি, আপুনি ব্যৱহাৰ কৰা সেৱাসমূহ, বা শেহতীয়া কার্য্যকলাপসমূহ ব্যৱহাৰ কৰে। যিহেতু এই বার্তাবোৰ ভালদৰে লিখা হৈছে, গতিকে ইয়াক ধৰা পেলোৱাটো বহুত কঠিন হ'ব পাৰে।

কেনেকৈ চিনাক্ত কৰিব ?

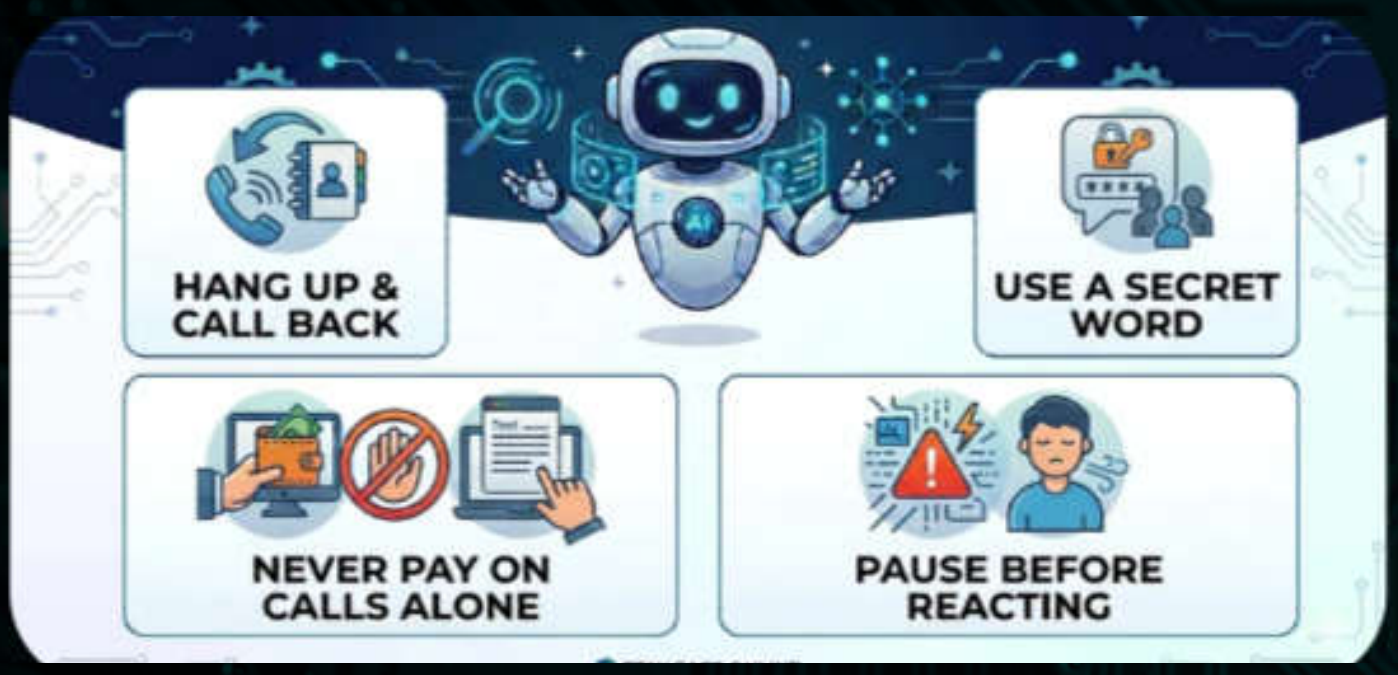
- বার্তাটো আপোনাৰ বাবে অতি নির্দিষ্ট অনুভৱ হয় যদিও অভাৱনীয়ভাৱে আহি পৰে।
- ইয়াত জৰুৰী বা ভাবুকিপূর্ণ সুৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে আৰু তাৎক্ষণিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ দাবী কৰা হৈছে।
- ই আপোনাক এটা লিংক ক্লিক কৰিবলৈ, এটা একাউণ্ট পৰীক্ষা কৰিবলৈ, এটা পাছৱর্ড পুনৰায় সেট কৰিবলৈ, বা এটা পেমেণ্ট কৰিবলৈ কয়।
- প্ৰেৰকৰ ঠিকনাটো প্ৰায় সঠিক যেন লাগে, কিন্তু একেবাৰে নহয়।

কেনেকৈ সুৰক্ষিত থাকিব ?

- অনাকাংক্ষিত বার্তাত থকা লিংকত ক্লিক নকৰিব। ইয়াৰ পৰিৱর্তে পোনে পোনে অফিচিয়েল ৱেবছাইট বা এপলৈ যাওক।
- এটা পৃথক, বিশ্বাসযোগ্য যোগাযোগ চেনেল, যেনে এটা অফিচিয়েল ফোন নম্বৰ বা এপৰ জৰিয়তে অনুৰোধসমূহ পৰীক্ষা কৰক।
- বার্তা সংযোগৰ জৰিয়তে পোৱা পৃষ্ঠাত কেতিয়াও প্ৰমাণপত্ৰ বা OTP সুমুৱাব নালাগে।
- সন্দেহজনক বার্তাসমূহৰ প্ৰতিবেদন আৰু মচি পেলাওক, তাৰ পিছত প্ৰেৰকক ব্লক কৰক।

আমাক অনুসৰণ কৰক : @IndianCERT @cert_india

ভয়চ ৎ ভিডিঅ' দীপফেকছ [ভিশিং]

ই কেনেকৈ কাম কৰে ?

ডাবুকি প্ৰদানকাৰী অভিনেতাই কণ্ঠ ক্ল’ন কৰিব পাৰে বা বাস্তৱিক দেখা আৰু শব্দ কৰা ডুৱা ভিডিঅ’ তৈয়াৰ কৰিব পাৰে। তেওঁলোকে আপোনাক স্পৰ্শকাতৰ তথ্য ভাগ-বতৰা কৰিবলৈ, ধন পঠিয়াবলৈ বা দ্ৰুতভাৱে কাম কৰিবলৈ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিবলৈ পৰিয়াল, সহকর্মী বা বিষয়াৰ ৰূপ ল’ব পাৰে।

কেনেকৈ চিনাক্ত কৰিব ?

- অস্বাভাৱিক জৰুৰীতা, আতংক, বা গোপনীয়তাৰ বাবে অনুৰোধ, যেনে কাকো নক’ব।
- এটা অলপ অফ টোন, পেচিং, পটভূমিৰ শব্দ, বা অডিঅ' মান।
- সাধাৰণ পৰীক্ষণ বা অনুমোদন প্ৰক্ৰিয়াসমূহ বাইপাছ কৰিবলৈ অনুৰোধ।
- উপহাৰ কার্ড, ক্ৰিপ্টোকাৰেন্সী, বা তাঁৰ স্থানান্তৰৰ জৰিয়তে পেমেণ্টৰ বাবে অনুৰোধ।

কেনেকৈ সুৰক্ষিত থাকিব ?

- ফোনটো কাটি দিয়ক আৰু ব্যক্তিজনক তেওঁলোকৰ জনা, সংৰক্ষিত নম্বৰ ব্যৱহাৰ কৰি পুনৰ ফোন কৰক।
- জৰুৰীকালীন অৱস্থাত পৰিচয় পৰীক্ষা কৰিবলৈ পৰিয়াল বা কর্মক্ষেত্ৰৰ নিৰাপদ শব্দ নির্ধাৰণ কৰক।
- কেৱল কল বা ভিডিঅ’ৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কেতিয়াও পেমেণ্ট অনুমোদন নকৰিব। এটা পৃথক চেনেলৰ জৰিয়তে লিখিতভাৱে নিশ্চিত কৰক।
- প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰাৰ আগতে থমকি ৰ’ব। ভাবুকি প্ৰদানকাৰী অভিনেতাসকলে আপোনাৰ বিচাৰক ডাৱৰীয়া কৰিবলৈ আতংকৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে।

আমাক অনুসৰণ কৰক :
@IndianCERT
@cert_india

AI-সহায়ক মেলৱেৰ আৰু স্বয়ংক্রিয় আক্রমণ

ই কেনেকৈ কাম কৰে ?

ভাবুকি অভিনেতাসকলে AI সঁজুলিসমূহ ব্যৱহাৰ কৰে ক্ষতিকাৰক ক'ড সৃষ্টি বা লুকুৱাবলৈ, একাধিক চাইটসমূহত চুৰি হোৱা পাছৱৰ্ডসমূহ পৰীক্ষা কৰিবলে, আৰু আপডেইটৰ প্রয়োজন হোৱা চিস্টেমসমূহ চিনাক্ত কৰিবলে। ইয়াৰ ফলত আক্রমণ দ্রুত আৰু ব্যাপক হৈ পৰে।

কেনেকৈ চিনাক্ত কৰিব ?

- অপ্রত্যাশিত প্ররেশ সতর্কবাণী, পাছৱৰ্ড পুনৰায় সেট কৰক ইমেইলসমূহ, বা আপুনি অনুৰোধ নকৰা MFA প্রমপ্টসমূহ
- আপোনাৰ একাউণ্ট কার্য্যকলাপত তালিকাভুক্ত অচিনাকি ডিভাইচ বা অধিবেশনসমূহ
- এন্টিভাইৰাছ সতর্কবাণী, পপ-আপ, বা অস্বাভাৱিকভাৱে লেহেমীয়া ডিভাইচ পৰিৱেশন
- আপুনি চিনি নোপোৱা ফাইলসমূহ, সংহতিসমূহ, বা ব্রাউজাৰ সম্প্রসাৰণসমূহ

কেনেকৈ সুৰক্ষিত থাকিব ?

- প্রতিটো একাউণ্টৰ বাবে এটা অনন্য, শক্তিশালী পাছৱৰ্ড ব্যৱহাৰ কৰক।
- সকলো গুৰুত্বপূর্ণ একাউণ্টত বহু কাৰক প্রমাণীকৰণ (MFA) সামর্থবান কৰক।
- এন্টিভাইৰাছ চফ্টৱেৰ, চিস্টেম, আৰু এপসমূহ আপডেট কৰি ৰাখক।
- অপ্রত্যাশিত লগইন বা MFA সতর্কবাণীত তৎক্ষণাত কার্য্য কৰক।

আমাক অনুসৰণ কৰক : @IndianCERT @cert_india

ভুৱা ৱেবছাইট আৰু পৰিচয় চুৰি

ই কেনেকৈ কাম কৰে ?

ভাবুকি অভিনেতাসকলে আপোনাৰ লগইন প্ৰমাণপত্ৰ, অ'টিপি, বা পেমেণ্টৰ বিৱৰণ চুৰি কৰিবলৈ প্ৰকৃত যেন লগা ৱেবছাইট আৰু চেটবট সৃষ্টি কৰিব পাৰে যিবোৰ প্ৰকৃত যেন লাগে, যেনে বেংকিং বা শ্বপিং পৰ্টেল। ভুৱা পৰিচয় সৃষ্টিৰ বাবেও ভুৱা ফটো বা নথি-পত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

কেনেকৈ চিনাক্ত কৰিব ?

- সামান্য পৰিৱৰ্তিত ৱেবছাইট URL, যেনে অতিৰিক্ত আখৰ, হাইফেন, বা এটা ভিন্ন ডমেইন শেষ।
- OTP, পিন, বা সম্পূৰ্ণ কার্ড নম্বৰ বিচৰা চেটবট বা এজেন্ট।
- এটা চিনাকি চাইটত HTTPS বা অস্বাভাৱিক ডিজাইন অসামঞ্জস্যতা অনুপস্থিত।

কেনেকৈ সুৰক্ষিত থাকিব ?

- সদায় চৰকাৰী URLসমূহ প্ৰত্যক্ষভাৱে টাইপ কৰক বা পৰীক্ষিত বুকমার্কসমূহ ব্যৱহাৰ কৰক, সংযোগসমূহ ক্লিক কৰাৰ পৰিবর্তে
- কোনো চেটবট বা "সমর্থন এজেন্ট"ৰ সৈতে কেতিয়াও OTP, PIN, বা সম্পূৰ্ণ কার্ডৰ বিৱৰণ অংশীদাৰী নকৰিব।
- HTTPS ৰ বাবে পৰীক্ষা কৰক আৰু যিকোনো ঠাইত লগ ইন কৰাৰ আগতে ডমেইন নাম ভালদৰে চাওক
- অচিনাকি কার্য্যকলাপৰ বাবে আপোনাৰ বেংক ষ্টেটমেণ্ট আৰু ক্ৰেডিট ৰিপর্ট নিয়মিতভাৱে নিৰীক্ষণ কৰক।

আমাক অনুসৰণ কৰক :
@IndianCERT
@cert_india

RED FLAGS CHECKLIST

AI-সক্ষম আক্রমণৰ এই চিনসমূহৰ বাবে চাওক:

- ধন, প্রমাণপত্র বা অনুমোদনৰ বাবে জৰুৰী, হেঁচা প্রয়োগ কৰা
- "পৰিচিত" ব্যক্তিৰ পৰা অহা কল বা ভিডিঅ'ত সামান্য অডিঅ'/ভিডিঅ'ৰ অসামঞ্জস্যতা
- সাধাৰণ পৰীক্ষণ/ অনুমোদন পদ্ধতিসমূহ বাইপাছ কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰা
- অচিনাকি প্রেৰক ডমেইন বা সামান্য পৰিৱর্তিত URL
- আপুনি অনুৰোধ নকৰা অপ্রত্যাশিত MFA প্রমপ্ট বা OTPs
- সুৰক্ষা চফ্টৱেৰ নিষ্ক্রিয় কৰিবলৈ বা বেচৰকাৰী সংযোগৰ যোগেদি "পৰীক্ষা" কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰে
- আপফ্রন্ট পেমেণ্ট বা ব্যক্তিগত আর্থিক তথ্যৰ প্রয়োজন হোৱা চাকৰি/ বিনিয়োগ অফাৰ

সন্দেহ হ'লে — থমকি ৰ'ব, স্বতন্ত্রভাৱে পৰীক্ষা কৰক, আৰু হেঁচাত পৰি কাম নকৰিব।

আমাক অনুসৰণ কৰক :
@IndianCERT
@cert_india

অনলাইন সুৰক্ষা

আপোনাৰ একাউণ্টসমূহ সুৰক্ষিত কৰক

- প্ৰতিটো একাউণ্টৰ বাবে শক্তিশালী আৰু অনন্য পাছৱৰ্ড ব্যৱহাৰ কৰক; সিহতক সুৰক্ষিতভাৱে সংৰক্ষণ কৰিবলে এটা গুপ্তশব্দ ব্যৱস্থাপক ব্যৱহাৰ কৰক।
- য'তেই উপলব্ধ তাতেই বহু-কাৰক প্ৰমাণীকৰণ (MFA) সামৰ্থবান কৰক।
- কেতিয়াও কাৰো সৈতে OTP, PIN, পাছৱৰ্ড, বা সুৰক্ষা ক'ড শ্বেয়াৰ নকৰিব।
- বায়মেট্ৰিক প্ৰমাণীকৰণ (ফিংগাৰপ্ৰিণ্ট/মুখ চিনাক্তকৰণ) এটা অতিৰিক্ত সুৰক্ষা স্তৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰক।

ইমেইল আৰু ইণ্টাৰনেট ব্যৱহাৰ কৰাৰ সময়ত সুৰক্ষিত থাকক

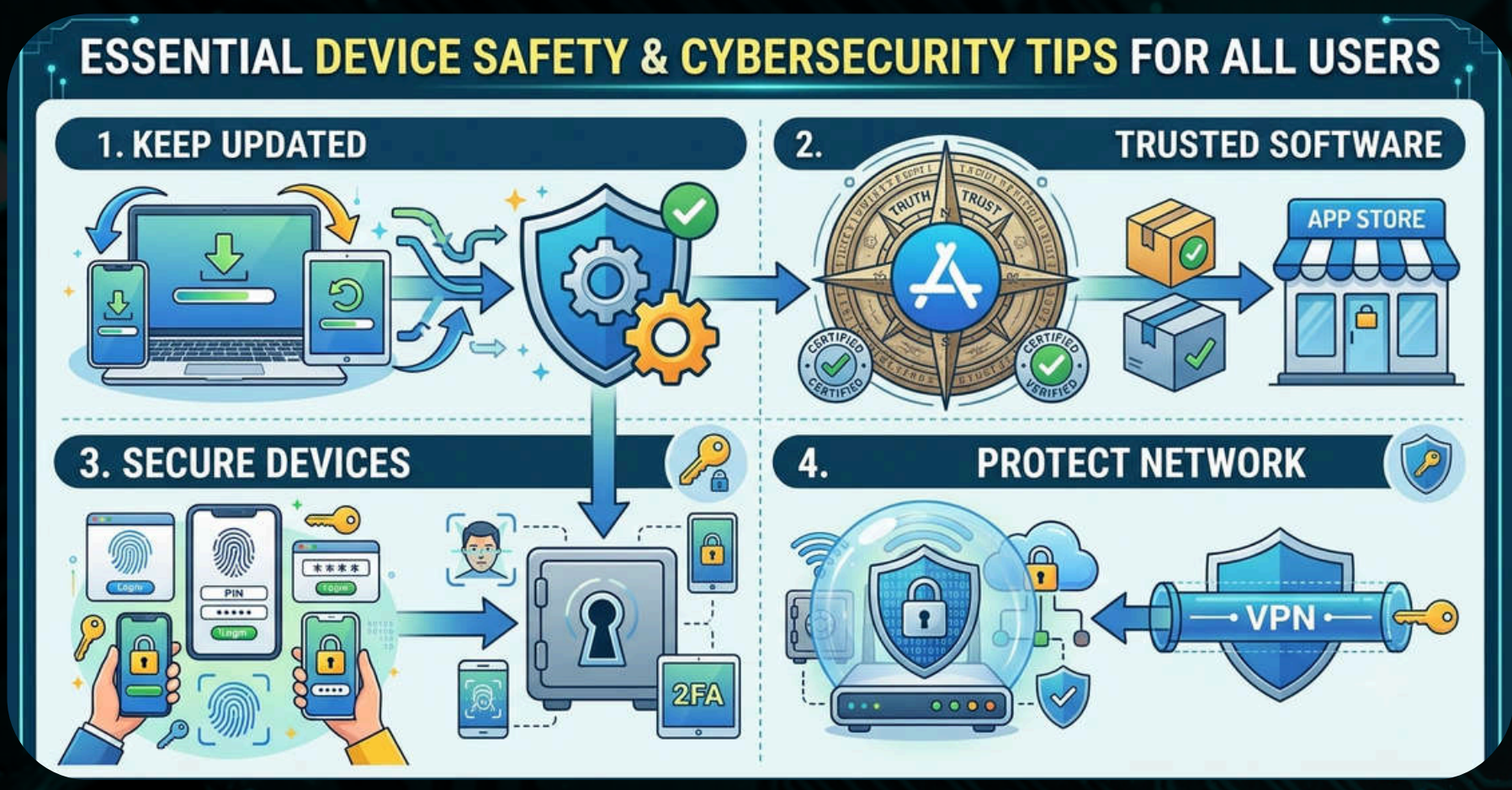
- সন্দেহজনক বা একেধৰণৰ ইমেইল ঠিকনাৰ বাবে প্ৰেৰকৰ বিৱৰণ ভালদৰে পৰীক্ষা কৰক।
- ক্লিক কৰাৰ আগতে লিংকসমূহ পৰীক্ষা কৰক আৰু অপ্ৰত্যাশিত সংলগ্নসমূহ খোলাৰ পৰা বিৰত থাকক।
- লগইন বা বিত্তীয় বিৱৰণ প্ৰৱেশ কৰাৰ আগতে ৱেবছাইটৰ সত্যতা নিশ্চিত কৰক।
- সন্দেহ হ’লে কাম কৰাৰ আগতে ৰৈ পৰীক্ষা কৰক।

কিবা এটা ভুল হোৱাৰ আগতে প্ৰস্তুতি চলাওক

- গুৰুত্বপূৰ্ণ ফাইলসমূহৰ নিয়মীয়া বেকআপসমূহ ৰক্ষণাবেক্ষণ কৰক, অফলাইন বা এটা সুৰক্ষিত ক্লাউড সেৱাত সংৰক্ষণ কৰা
- একাউণ্ট পুনৰুদ্ধাৰৰ তথ্য (ইমেইল/ফোন) আপডেট আৰু সুৰক্ষিত ৰাখক

আমাক অনুসৰণ কৰক : @IndianCERT @cert_india

ডিভাইচ সুৰক্ষা

ডিভাইচসমূহ আপডেট কৰি ৰাখক

- জনা দুৰ্বলতাসমূহ সমাধান কৰিবলে অপাৰেটিং চিস্টেমসমূহ, এপ্লিকেচনসমূহ, ব্ৰাউজাৰসমূহ, আৰু সুৰক্ষা চফ্টৱেৰসমূহ নিয়মিতভাৱে আপডেইট কৰক।
- য'তেই সম্ভৱ স্বয়ংক্ৰিয় আপডেইটসমূহ সামৰ্থবান কৰক।

কেৱল বিশ্বাসযোগ্য চফ্টৱেৰ ইনষ্টল কৰক

- প্ৰকৃত চফ্টৱেৰ ব্যৱহাৰ কৰক আৰু কেৱল অফিচিয়েল এপ ষ্ট'ৰ বা বিশ্বাসযোগ্য উৎসৰ পৰা এপ্লিকেচন ইনষ্টল কৰক।
- নিৰ্ভৰযোগ্য এন্টিভাইৰাছ বা সুৰক্ষা সমাধান ব্যৱহাৰ কৰক আৰু সেইবোৰ আপডেট কৰি ৰাখক।

আপোনাৰ ডিভাইচসমূহ আৰু একাউণ্টসমূহ সুৰক্ষিত কৰক

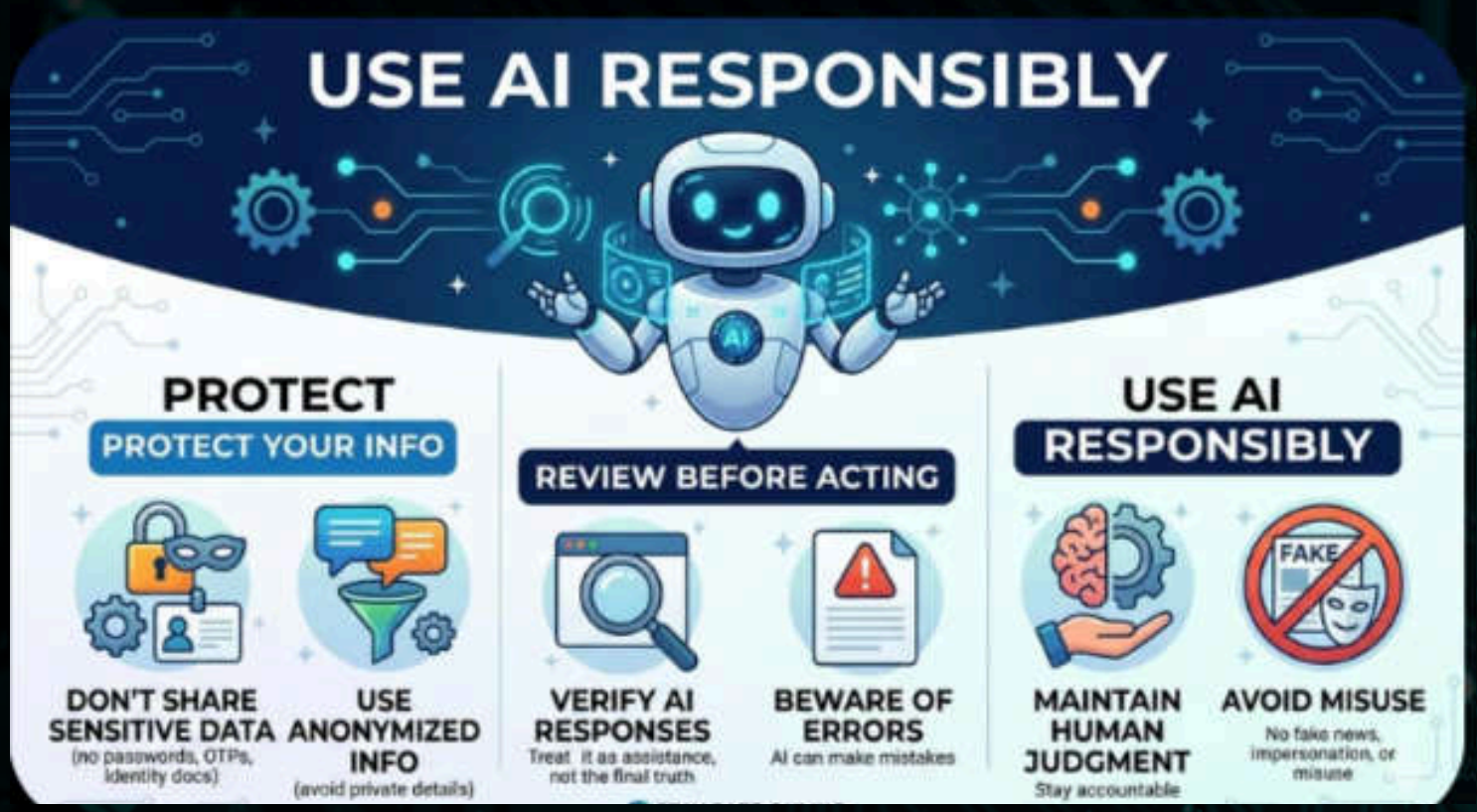
- সকলো ডিভাইচত শক্তিশালী পাছৱৰ্ড বা পৰ্দা লক ব্যৱহাৰ কৰক।
- ডিভাইচ ইনক্ৰিপষণ আৰু সুৰক্ষা বৈশিষ্ট্যসমূহ সামৰ্থবান কৰক যেতিয়াই উপলব্ধ।
- অপ্ৰয়োজনীয় এপ্লিকেচন আৰু অনুমতিসমূহ পৰ্যালোচনা আৰু আঁতৰাওক।

আপোনাৰ নে'টৱৰ্ক সংযোগ সুৰক্ষিত কৰক

- এটা শক্তিশালী পাছৱাৰ্ডৰ সৈতে আপোনাৰ Wi-Fi সুৰক্ষিত কৰক আৰু অবিকল্পিত ৰাউটাৰ প্ৰমাণপত্ৰ সলনি কৰক।
- আপডেইট কৰা ৰাউটাৰ ফাৰ্মৱেৰ আৰু সুৰক্ষিত নে'টৱৰ্ক সংহতিসমূহ ব্যৱহাৰ কৰক।
- স্পৰ্শকাতৰ একাউণ্টসমূহ অভিগম কৰা বা অসুৰক্ষিত নে'টৱৰ্কসমূহৰ ওপৰত গোপনীয় তথ্য অংশীদাৰী কৰা এৰক।

আমাক অনুসৰণ কৰক : @IndianCERT @cert_india

AI দায়িত্বশীলভাৱে ব্যৱহাৰ কৰক

আপোনাৰ ব্যক্তিগত তথ্য সুৰক্ষিত কৰক

- ৰাজহুৱা AI সঁজুলি বা অজ্ঞাত অনলাইন সেৱাসমূহত ব্যক্তিগত, বিত্তীয়, স্বাস্থ্য, চৰকাৰী, বা গোপনীয় তথ্য প্ৰৱেশ নকৰিব।
- স্পৰ্শকাতৰ বিৱৰণ যেনে পাছৱৰ্ড, OTPs, একাউণ্ট নম্বৰ, পৰিচয় দস্তাবেজ, গ্ৰাহকৰ তথ্য, বা ব্যক্তিগত কথোপকথন অংশীদাৰী কৰাটো এৰক।
- AI সঁজুলিসমূহৰ পৰা সহায় বিচৰাৰ সময়ত বেনামী বা সাধাৰণ তথ্য ব্যৱহাৰ কৰক।

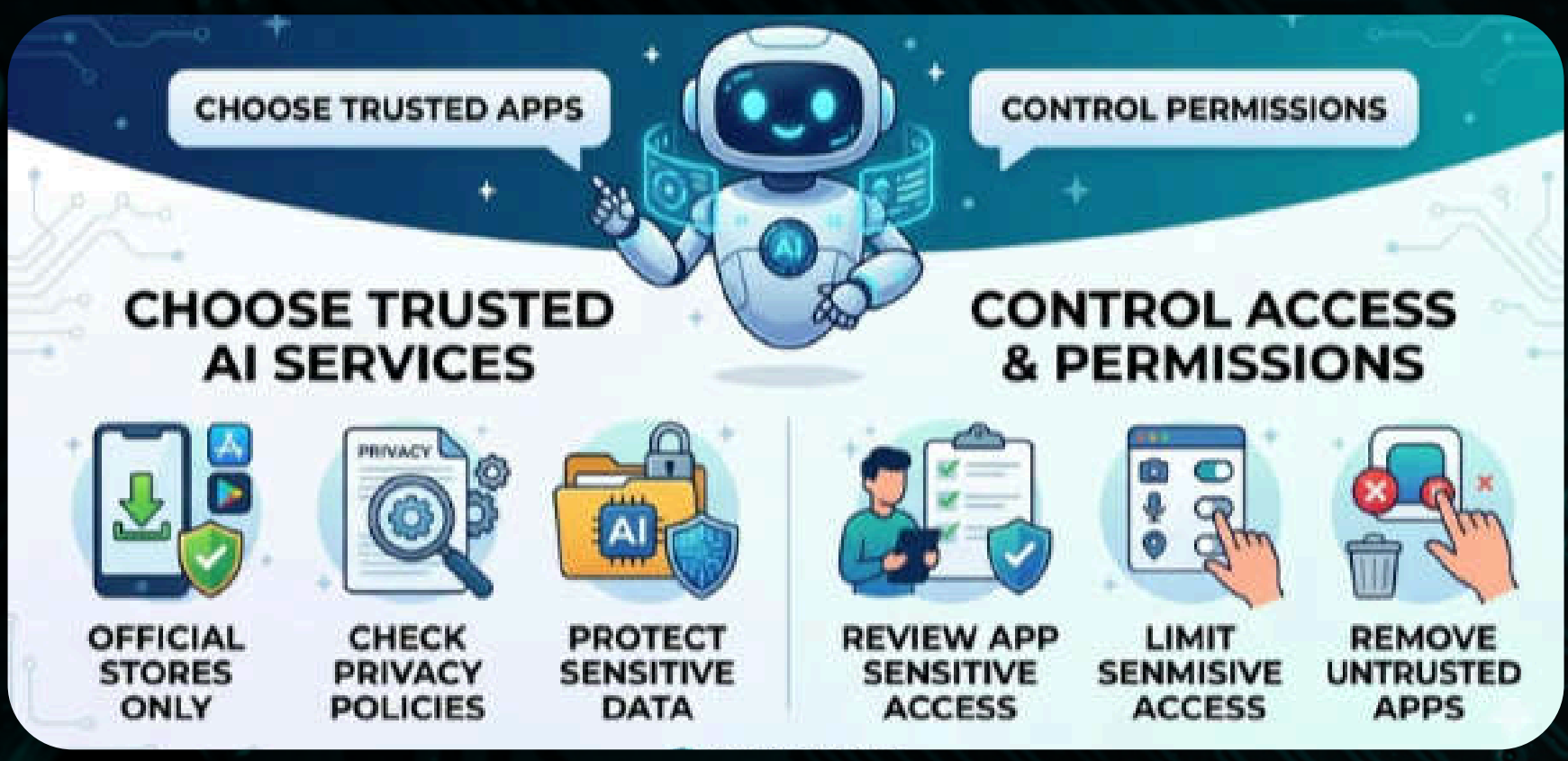
শ্বেয়াৰ বা কাম কৰাৰ আগতে পুনৰীক্ষণ কৰক

- **AI**-উৎপন্ন সঁহাৰিক সহায় হিচাপে গণ্য কৰক, সত্যৰ চূড়ান্ত উৎস হিচাপে নহয়।
- আৰ্থিক, আইনী, পেছাদাৰী বা ব্যক্তিগত সিদ্ধান্তৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰাৰ আগতে গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য পৰীক্ষা কৰক।
- সচেতন হওক যে AI সঁজুলিসমূহে ভুল, অসম্পূৰ্ণ বা বিভ্ৰান্তিকৰ তথ্য উৎপন্ন কৰিব পাৰে।

AI সঁজুলিসমূহ দায়িত্বশীলভাৱে ব্যৱহাৰ কৰক

- আপোনাৰ কাম আৰু শিক্ষণক সমৰ্থন কৰিবলৈ AI ব্যৱহাৰ কৰক, কিন্তু মানৱীয় বিচাৰ আৰু জবাবদিহিতা বজাই ৰাখক।
- ভুৱা তথ্য সৃষ্টি বা বিয়পাই দিবলৈ, আনৰ অনুকৰণ কৰিবলৈ, বা কাৰোবাৰ ব্যক্তিগত তথ্যৰ অপব্যৱহাৰ কৰিবলৈ AI ব্যৱহাৰ নকৰিব।

বিশ্বাসযোগ্য এপসমূহ বাছক

এপ অভিগম আৰু অনুমতি নিয়ন্ত্রণ কৰক

- AI এপ্লিকেচন আৰু ডিজিটেল সহায়কসকলক প্রদান কৰা অনুমতিসমূহ পর্যালোচনা কৰা।
- কেমেৰা, মাইক্র'ফোন, পৰিচয়সমূহ, বা অৱস্থানৰ দৰে বৈশিষ্ট্যসমূহলৈ প্রয়োজন হ'লেহে অভিগমৰ অনুমতি দিয়ক।
- অপ্রয়োজনীয় অনুমতি আঁতৰাওক আৰু অবিশ্বাস্য উৎসৰ পৰা এপসমূহ আনইনষ্টল কৰক।

বিশ্বাসযোগ্য AI সেৱাসমূহ নির্ব্বাচন কৰক

- সুনামধন্য প্রদানকাৰীৰ পৰা AI এপ্লিকেচন ব্যৱহাৰ কৰক আৰু কেৱল অফিচিয়েল এপ ষ্ট'ৰৰ পৰা ডাউনলোড কৰক।
- AI সেৱাসমূহ ব্যৱহাৰ কৰাৰ আগতে গোপনীয়তা সংহতিসমূহ, ব্যৱহাৰৰ চর্তসমূহ, আৰু তথ্য নিয়ন্ত্রণ পদ্ধতিসমূহ পর্যালোচনা কৰক।
- AI সঁজুলিসমূহক স্পর্শকাতৰ একাউণ্টসমূহ বা ফাইলসমূহৰ সৈতে সংযোগ কৰা এৰক যেতিয়ালৈকে সুৰক্ষা নিয়ন্ত্রণসমূহ পৰীক্ষা কৰা নহয়।

আমাক অনুসৰণ কৰক :
@IndianCERT
@cert_india

इलेक्ट्रॉनिकी एवं सूचना प्रौद्योगिकी मंत्रालय
MINISTRY OF ELECTRONICS AND INFORMATION TECHNOLOGY
सत्यमेव जयते

certin Enhancing Cyber Security in India

ISEA Information Security Education & Awareness

STAY SAFE ONLINE
ऑनलाइन सुरक्षा कवच

Digital India Power To Empower

साइबर स्वच्छता केन्द्र
CYBER SWACHHTA KENDRA
Botnet Cleaning and Malware Analysis Centre

Report Cyber Security Incidents to CERT-In

For reporting Cyber Security Incidents to CERT-In:

Visit website: ***https://www.cert-in.org.in***

Email: ***incident@cert-in.org.in***

Toll Free Phone: ***+91-1800-11-4949***

Toll Free Fax: ***+91-1800-11-6969***

Information Desk

Phone: ***+91-11-22902657***

Follow us :

@IndianCERT

@cert_india

WEBSITE
https://www.cert-in.org.in/

साइबर स्वच्छता केन्द्र
CYBER SWACHHTA KENDRA
Botnet Cleaning and Malware Analysis Centre

Awareness Booklet
https://cert-in.org.in/AwarenessBooklets.jsp

Security Tools
https://www.csk.gov.in/security-tools.html